

Til lovforslag nr. L 132

Folketinget 2012-13

Betænkning afgivet af Kommunaludvalget den 00. april 2013

2. udkast

til

Betænkning

over

Forslag til lov om ændring af lov om valg til Folketinget, lov om valg af danske medlemmer til Europa-Parlamentet og lov om kommunale og regionale valg

(Digital stemmeafgivning og stemmeoptælling m.v.)

[af økonomi- og indenrigsministeren (Margrethe Vestager)]

1. Ændringsforslag

Dansk Folkepartis medlemmer af udvalget har stillet 8 ændringsforslag til lovforslaget, jf. L 132 - spm. 1.

2. Udvalgsarbejdet

Lovforslaget blev fremsat den 31. januar 2013 og var til 1. behandling den 7. februar 2013. Lovforslaget blev efter 1. behandling henvist til behandling i Kommunaludvalget.

Møder

Udvalget har behandlet lovforslaget i 2 møder.

Høring om e-valg i Landstingssalen

Udvalget afholdt den 14. marts, kl. 9 – 12, en høring i Landstingssalen om e-valg. Høringen blev direkte transmitteret på Folketingets tv-kanal. Høringens program og en række oplæg på høringen, bl.a. økonomi- og indenrigsministerens, blev efterfølgende omdelt i udvalget, jf. KOU alm. del – bilag 70.

Høring

Et udkast til lovforslaget har inden fremsættelsen været sendt i høring, og økonomi- og indenrigsministeren sendte den 16. november 2012 dette udkast til udvalget, jf. KOU alm. del – bilag 16. Den 30. januar 2013 sendte økonomi- og indenrigsministeren de indkomne høringssvar og et notat herom til udvalget.

Ministertilsagn om orientering af Kommunaludvalget

I lyset af det ønske, der er udtrykt bl.a. under førstebehandling af lovforslaget til, at Folketinget efter hvert valg eller folkeafstemning, hvor der er anvendt digital stemmeafgivning og/eller digital stemmeoptælling, inddrages i beslutningen om, hvorvidt sådanne forsøg kan fortsætte, tilkendegiver jeg hermed, at ministeriet vil forpligte sig til at gennemføre den i lovforslaget beskrevne grundige og uvildig evaluering efter hvert valg/hver afstemning, hvor der anvendes digital stemmeafgivning og/eller digital stemmeoptælling. Denne evaluering vil som nævnt i lovforslagets bemærkninger sammen med en redegørelse fra Økonomi- og Indenrigsministeriet blive tilsendt Kommunaludvalget og Udvalget til Valgs Prøvelse med henblik på drøftelse i udvalgene og evt. afgivelse af beretning, hvis udvalgene måtte ønske det. Der kan så efterfølgende efter forretningsordenens nærmere regler ske en principiel drøftelse og stillingtagen i Folketingssalen (f.eks. ved fremsættelse af et beslutningsforslag fra enten regeringen eller et eller flere medlemmer af Folketinget eller i form af en indstilling fra et udvalg) af, hvorvidt der skal stoppes for yderligere forsøg med e-valg, eller om der fortsat skal kunne gives tilladelse til digital stemmeafgivning og stemmeoptælling, og i givet fald på hvilke vilkår blandt andet på grundlag af de anbefalinger, der måtte indgå i evalueringen m.v.

Skriftlige henvendelser

Udvalget har i forbindelse med udvalgsarbejdet modtaget en skriftlig henvendelse fra Jens Overø.

Økonomi- og indenrigsministeren har over for udvalget kommenteret den skriftlige henvendelse til udvalget.

Spørgsmål

Udvalget har stillet 44 spørgsmål til økonomi- og indenrigsministeren til skriftlig besvarelse, som denne har besvaret.

3. Indstillinger [og politiske bemærkninger]

◊

Inuit Ataqatigiit, Siumut, Sambandsflokkurin og Javnaðarflokkurin var på tidspunktet for betænkningens afgivelse ikke repræsenteret med medlemmer i udvalget og havde dermed ikke adgang til at komme med indstillinger eller politiske udtalelser i betænkningen.

En oversigt over Folketingets sammensætning er optrykt i betænkningen.

4. Ændringsforslag med bemærkninger

Ændringsforslag

Af et *mindretal* i udvalget (DF), tiltrådt af ◊:

Til § 1

1) I den under nr. 1 foreslåede § 74 b indsættes efter stk. 2 som nyt stykke:

»Stk. 3. Uanset om økonomi- og indenrigsministeren efter stk. 1 helt eller delvis har givet tilladelse til digital stemmeoptælling, skal der foranstalles manuel optælling af samtlige afgivne stemmer efter reglerne i kapitel 9, herunder også af stemmer, som er optalt digitalt. Resultatet af den manuelle optælling er gældende også for så vidt angår stemmer, som tillige er optalt digitalt.«

Stk. 3 og 4 bliver herefter stk. 4 og 5.

[Pligt til manuel kontroloptælling af digitalt optalte stemmer ved folketingsvalg]

2) I den under nr. 1 foreslåede § 74 b ændres i stk. 4, der bliver stk. 5, »regler efter stk. 3« til: »regler efter stk. 4«.

[Konsekvensændring af § 1, nr. 1]

3) I den under nr. 2 foreslåede § 101 a indsættes efter stk. 2 som nyt stykke:

»Stk. 3. Uanset om økonomi- og indenrigsministeren efter stk. 1 helt eller delvis har givet tilladelse til digital stemmeoptælling, skal der foranstalles manuel optælling af samtlige afgivne stemmer efter reglerne i § 101, herunder også af stemmer, som er optalt digitalt. Resultatet af den manuelle optælling er gældende også for så vidt angår stemmer, som tillige er optalt digitalt.«

Stk. 3 og 4 bliver herefter stk. 4 og 5.

[Pligt til manuel kontroloptælling af digitalt optalte stemmer ved folkeafstemninger]

4) I den under nr. 1 foreslåede § 101 a ændres i stk. 4, der bliver stk. 5, »regler efter stk. 3« til: »regler efter stk. 4«.
[Konsekvensændring af § 1, nr. 3]

Til § 2

5) I den under nr. 1 foreslåede § 30 a indsættes efter stk. 2 som nyt stykke:

»Stk. 3. Uanset om økonomi- og indenrigsministeren efter stk. 1 helt eller delvis har givet tilladelse til digital stemmeoptælling, skal der foranstalles manuel optælling af samtlige afgivne stemmer efter reglerne i kapitel 9, herunder også af stemmer, som er optalt digitalt. Resultatet af den manuelle optælling er gældende også for så vidt angår stemmer, som tillige er optalt digitalt.«

Stk. 3 og 4 bliver herefter stk. 4 og 5.

[Pligt til manuel kontroloptælling af digitalt optalte stemmer ved Europaparlamentsvalg]

6) I den under nr. 1 foreslåede § 30 a ændres i stk. 4, der bliver stk. 5, »regler efter stk. 3« til: »regler efter stk. 4«.
[konsekvensændring af § 2, nr. 1]

Til § 3

7) I den under nr. 1 foreslåede § 91 a indsættes efter stk. 2 som nyt stykke:

»Stk. 3. Uanset om økonomi- og indenrigsministeren efter stk. 1 helt eller delvis har givet tilladelse til digital stemmeoptælling, skal der foranstalles manuel optælling af samtlige afgivne stemmer efter reglerne i kapitel 7, herunder også af stemmer, som er optalt digitalt. Resultatet af den manuelle optælling er gældende også for så vidt angår stemmer, som tillige er optalt digitalt.«

Stk. 3 og 4 bliver herefter stk. 4 og 5.

[Pligt til manuel kontroloptælling af digitalt optalte stemmer ved kommunale og regionale valg]

8) I den under nr. 1 foreslåede § 91 a ændres i stk. 4, der bliver stk. 5, »regler efter stk. 3« til: »regler efter stk. 4«.
[konsekvensændring af § 3, nr. 1]

Bemærkninger

Til nr. 1

Bestemmelsens 1. pkt. indebærer, at valgstyrene på de afstemningssteder, hvor økonomi- og indenrigsministeren har givet tilladelse til digital stemmeoptælling, tillige skal foranstalte en obligatorisk manuel optælling af samtlige afgivne stemmer på afstemningsstedet, hvad enten de måtte være optalt digitalt ved hjælp af det pågældende system eller afmærket manuelt på en papirstemmeseddel uden digital optælling. Stemmeoptællingen på afstemningsstederne skal ske i henhold til de gældende regler i folketingsvalglovens kapitel 9, dvs. fordelt på hvert af partierne og hver kandidat uden for partierne.

På afstemningssteder, hvor der tillige benyttes et system til digital stemmeafgivning, forudsættes det som anført i lovforslagets bemærkninger, at et sådan system skal produ-

cere en *fysisk manifestation af vælgerens stemme*, f.eks. i form af et print af vælgerens stemme eller lignende (papirspor). Bestemmelsen indebærer således, at der skal foranstalles en manuel kontroloptælling af samtlige digitalt afgivne stemmer, dvs. de pågældende papirspor, som systemet skal generere, og som vælgeren efterfølgende skal lægge i den digitale stemmekasse.

På afstemningssteder, hvor der benyttes et digitalt optællingssystem, der kan læse og registrere manuelt afmærkede papirstemmesedler, indebærer bestemmelsen, at der skal foranstalles en manuel kontroloptælling af samtlige manuelt afmærkede, men digitalt optalte papirstemmesedler.

Bestemmelsen indebærer endvidere, at valgbestyrelsen i opstillingskredsen senest dagen efter afstemningen skal foranstalte en manuel fintælling af samtlige afgivne stemmer i opstillingskredsen, hvad enten de er afgivet via et system til digital stemmeafgivning eller afmærket manuelt på en papirstemmeseddel. Fintællingen skal ske efter reglerne i folketingsvalglovens kapitel 9, dvs. fordelt på hvert af partierne og hver kandidat uden for partierne og på hver af de opstillede kandidater for hvert af partierne.

I tilfælde, hvor kun en del af de afgivne stemmer på et afstemningssted eller i en opstillingskreds optælles digitalt, vil det i den bekendtgørelse, der skal fastsætte reglerne om tilrettelæggelse og gennemførelse af stemmeoptællingen, blive fastsat, at der også skal ske særskilte manuelle kontroloptællinger både for så vidt angår den del af stemmerne, der er optalt digitalt, og den del af stemmerne, der alene er optalt manuelt.

Kravet om manuel kontroloptælling af samtlige digitalt optalte stemmer vil efter bestemmelsen gælde ved *ethvert valg og enhver folkeafstemning fremover*, hvor der gennemføres digital stemmeoptælling i henhold til denne lov.

Det vil blive fastsat i den bekendtgørelse, der skal fastsætte reglerne om tilrettelæggelse og gennemførelse af den digitale optælling, at de kompetente valgmyndigheder inden for bekendtgørelsens rammer i tilfælde, hvor der er afvigelser mellem resultatet af den digitale optælling og den manuelle kontroloptælling, helt eller delvis kan gennemføre en eller flere nye manuelle kontroloptællinger. Valgmyndigheden

vil være berettiget og efter omstændighederne forpligtet her- til.

Bestemmelsens 2. pkt. slår dog fast, at resultatet af den manuelle kontroloptælling, når det er endeligt godkendt af valgmyndigheden, er det gældende resultat. Dette gælder såvel den manuelle kontroloptælling på afstemningsstedet som fintællingen. I tilfælde af væsentlig uoverensstemmelse mellem resultatet af optællingen på afstemningsstederne på valgaftenen og resultatet af fintællingen kan valgbestyrelsen inden dens godkendelse af resultatet og dens underskrift af valgbogen, jf. folketingsvalglovens § 74, endvidere være berettiget og efter omstændighederne forpligtet til helt eller delvis at foranstalte yderligere manuelle optællinger.

Til nr. 2

Bestemmelsen er en konsekvensændring af § 1, nr. 1.

Til nr. 3

Der henvises til bemærkningerne til § 1, nr. 1, med de nødvendige tilpasninger, der følger af reglerne for stemmeoptælling i folketingsvalglovens § 101.

Til nr. 4

Bestemmelsen er en konsekvensændring af § 1, nr. 3.

Til nr. 5

Der henvises til bemærkningerne til § 1, nr. 1, med de nødvendige tilpasninger, der følger af reglerne for stemmeoptælling i Europa-Parlamentsvalglovens kapitel 9.

Til nr. 6

Bestemmelsen er en konsekvensændring af § 2, nr. 1.

Til nr. 7

Der henvises til bemærkningerne til § 1, nr. 1, med de nødvendige tilpasninger, der følger af reglerne for stemmeoptælling i kommunal- og regionalvalglovens kapitel 7.

Til nr. 8

Bestemmelsen er en konsekvensændring af § 3, nr. 1.

Simon Kollerup (S) Annette Lind (S) Jan Johansen (S) Daniel Toft Jakobsen (S) Lennart Damsbo-Andersen (S)

Mette Reissmann (S) Rasmus Prehn (S) Liv Holm Andersen (RV) Marlene Borst Hansen (RV) fmd. Nadeem Farooq (RV)

Lisbeth Bech Poulsen (SF) Pernille Vigsø Bagge (SF) Lars Dohn (EL) Rosa Lund (EL) Finn Sørensen (EL)

Erling Bonnesen (V) Michael Aastrup Jensen (V) Martin Geertsen (V) Jacob Jensen (V) Jan E. Jørgensen (V)

Sophie Løhde (V) Anni Matthiesen (V) Hans Christian Thoning (V) Morten Marinus (DF) Mikkel Dencker (DF)

Dennis Flydtkjær (DF) Mette Hjermind Dencker (DF) Leif Mikkelsen (LA) Mike Legarth (KF) nfmd.

Inuit Ataqatigiit, Siumut, Sambandsflokkurin og Javnaðarflokkurin havde ikke medlemmer i udvalget.

Socialdemokratiet (S)	45	Det Konservative Folkeparti (KF)	8
Dansk Folkeparti (DF)	22	Inuit Ataqatigiit (IA)	1
Radikale Venstre (RV)	17	Siumut (SIU)	1
Socialistisk Folkeparti (SF)	15	Sambandsflokkurin (SP)	1
Enhedslisten (EL)	12	Javnaðarflokkurin (JF)	1

Oversigt over bilag vedrørende L 132

Bilagsnr.	Titel
1	Høringssvar og høringsnotat, fra økonomi- og indenrigsministeren
2	Udkast til lovforslaget
3	Udkast til tidsplan for udvalgets behandling af lovforslaget
4	Godkendt tidsplan for udvalgets behandling af lovforslaget
5	1. udkast til betænkning
6	Henvendelse af 21/3-13 fra Jens Overø

Oversigt over spørgsmål og svar vedrørende L 132

Spm.nr.	Titel
1	Spm. om ministeren vil yde teknisk bistand til ændringsforslaget om kontroloptællinger af samtlige papirkopier af de digitalt afgivne stemmer, samt om ministerens holdning hertil, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
2	Spm. om, hvad der ligger i, at systemet, som skal understøtte e-valg, skal være sikkert, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
3	Spm. om, hvordan systemet, som skal understøtte e-valg, både sikrer vælgerens anonymitet og samtidig er let gennemskueligt for vælgeren, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
4	Spm. om, hvilke kontrolforanstaltninger ministeren vil sætte op for at sikre hemmelig afstemning ved e-valg, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
5	Spm. om, hvilken kontrol ministeren vil foranstalte for at sikre, at kildekoden i systemet er sikker og bl.a. ikke tæller op på en forkert måde, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
6	Spm. om en eventuel kildekode til e-valgssystemet vil være open source, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
7	Spm. om, hvilke overvejelser ministeren har gjort i relation til at lave tiltag, som isoleret set kan forbedre valghandlingen for handicappede, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
8	Spm. om tidshorizonten for forsøgene med e-valg, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
9	Spm., om det i dag ikke er muligt at sikre en gennemsigtighed i valgprocessen ved e-valg, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
10	Spm., om det er et problem med e-valg, at vælgerne bliver tvunget til at skulle have tillid til dem, der har inspiceret systemerne, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
11	Spm. om, hvor stor en del af befolkningen, man regner med vil kunne foretage hemmelig afstemning ved e-valg, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
12	Spm. om, hvad omkostningerne forventes at blive ved drift og vedligeholdelse af valgmaskinerne pr. år ved e-valg, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå

- 13 Spm. om, hvad indkøbsprisen af e-valgssystemet forventes at være, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
- 14 Spm., om man noget sted i verden har udviklet et e-valgs system, som både kan garantere hemmelig afstemning, samtidig med at valghandlingen er transparent, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
- 15 Spm. om, hvorfor man ikke kunne vente til, at DemTech var færdig med sine undersøgelser i 2016, inden man fremsatte dette lovforslag, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
- 16 MFU spm. om ministeren har undersøgt, hvorvidt det er muligt at optimere den manuelle stemmeoptælling, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
- 17 MFU spm., om ministeren har undersøgt, hvorvidt det er muligt at nedbringe andelen af utilsigtede ugyldige stemmer ved at forbedre vejledningen af vælgerne, ved at optimere selve stemmesedlen, f.eks. med en boks, hvor der skal sættes kryds, og ved at forbedre stemmeafgivelsen ved brevafstemning, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
- 18 MFU spm., om ministeren har overvejet et system, der målrettet skal forbedre stemmehemmelighed og tilgængelighed ved valg for borgere med handicap, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
- 19 MFU spm., om ministeren mener, at det ville være en god idé at stille krav i lovforslaget om, at et e-valgssystem både mht. software og hardware skal være fuldstændig åbent, transparent og tilgængeligt, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
- 20 MFU spm., om ministeren mener, at det er hensigtsmæssigt, at software til e-valg er ejet af private firmaer, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
- 21 MFU spm., om ministeren mener, at "Security Through Obscurity"-princippet, der gælder når software (og kildekode) ikke er åbent og frit tilgængeligt, gør softwaren til anvendelse i stemmecomputerne mere sikker, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
- 22 MFU spm., om det vil være muligt for uafhængige at teste et e-valgsystems sikkerhed uden at blive retsforfulgt, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
- 23 MFU spm., om ministeren vil sikre, at der gratis leveres et antal computere til alle interesserede relevante forskningsgrupper på samtlige universiteter mindst et halvt år før første valg med stemmecomputere med henblik på at undersøge sikkerheden i systemet, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
- 24 MFU spm., om ministeren vil sikre åbenhed om alle procedurer for opbevaring, opsætning, installation, konfiguration og nedtagelse af computere, og oplyse hvordan det sikres, at der ikke pilles ved stemmecomputerne imellem valg, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå

- 25 MFU spm. om, hvordan ministeren vil sikre, at hardware eller software ikke bliver ændret eller udskiftet på det enkelte valgsted, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
- 26 MFU spm., om ministeren mener, at det ville være en god idé at samle alt materiale om e-valgssystemet på en frit tilgængelig portal, der er drevet af ØIM, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
- 27 MFU spm. om, hvordan ministeren vil sikre, at de valgtilfornede fremover kan vise de tilstedeværende, at "stemmeboksen" er tom ved valghandlingens begyndelse, når man går over til computere/terminaler ved valg, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
- 28 MFU spm. om, hvor stor afvigelsen skal være, for at forsøget forkastes som fejlagtigt, og om forsøgene droppes helt, hvis det indledende forsøg fejler eller tillades flere forsøg, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
- 29 MFU spm. om, hvad succeskriterierne er for, om et forsøg med e-valg lykkes, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
- 30 MFU spm., om ministeren vil redegøre for, hvilke krav der er til et nødberedskab i tilfælde af systemnedbrud, strømsvigt eller lignende ved e-valg, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
- 31 MFU spm., om man som borger kan fravælge at stemme digitalt, hvis man er tilknyttet et valgsted med digital stemmeafgivning, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
- 32 MFU spm. om, hvad de offentlige udgifter er ved at afholde valg pr. borger for indeværende, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
- 33 MFU spm. om, hvor lang tid ministeren forventer at et e-valgssystem, hardware som software, vil kunne bruges, før det er forældet, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
- 34 MFU spm., om ministeren vil uddybe udsagnet fra Kommunaludvalgets høring om e-valg: at der var omkring et halvt mandat ude og flyde på utilsigtede ugyldige stemmer, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
- 35 MFU spm., om ministeren vil redegøre for, hvorfor man har valgt ikke at følge DemTechs anbefalinger, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
- 36 Spm., om papirstemmesedlerne bliver talt op, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
- 37 Spm., om der vil blive taget stikprøver af papirstemmerne, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
- 38 Spm., om ministeren vil klargøre, hvilken sikkerhed der er omkring stemmeafgivningen, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
- 39 Spm., om ministeren generelt kan gennemgå, hvordan anonymiteten ved e-valgsforsøg sikres for vælgerne, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå

- 40 Spm., om ministeren vil klargøre lovens udstrækning, når det gælder antal forsøg og antal valg/tidsperiodens udstrækning, hvor forsøg kan gennemføres, herunder klargøre om der er et maksimum for antal kommuner og antal forsøg, som kan gennemføres under hvert valg, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
- 41 Spm., om ministeren vil klargøre, hvilke typer valg der i princippet kunne gennemføres som e-valg allerede med den nuværende lovgivning, f.eks. valg til ældegeråd, og også klargøre hvilke valg, der ligger under lovens forsøgsregulering, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
- 42 Spm. om ministerens orientering til Kommunaludvalget og Udvalget for Valgs Prøvelse vil være udarbejdet af ministeriet eller af en uafhængig forskningsinstitution, til økonomi- og indenrigsministeren, og ministerens svar herpå
- 43 Spørgsmålet tilbagetaget
- 44 Spm. om kommentar til henvendelse af 21/3-13 fra Jens Overø, [og ministerens svar herpå]